

Відгук
рецензента на дисертаційну роботу
Боброннікова Дмитра Олександровича на тему:
«Формування регіональної системи енергоефективності
та енергозбереження: публічноуправлінський аспект»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук підготовлено на основі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, в яких опубліковано результати дисертаційного дослідження, документів із підтвердженням впровадження результатів дослідження у практику діяльності органів публічного управління регіонального та місцевого рівнів

*1. Обґрунтування актуальності теми дисертації,
її зв'язок із науковими програмами, темами*

Одним із пріоритетних напрямків сучасної енергетичної політики України є забезпечення енергоефективності та енергозбереження, у тому числі, на регіональному рівні. Актуальність цих питань значно підвищилася в останні чотири роки (під час дії правового режиму воєнного стану), що обумовлено бойовими діями РФ на території України, ракетними та артилерійськими обстрілами, наслідки яких чинять негативний вплив на критичну інфраструктуру, зокрема, на енергетичні об'єкти, та викликають тотальний дефіцит електроенергії, який вже неодноразово призводив до блекаутів. Тому все більшої важливості набуває роль публічного управління в забезпеченні стійкості енергетичної системи України, підвищення її енергоефективності та енергозбереження як на рівні регіону, так і на рівні окремих територіальних громад, що вимагає, у свою чергу, відповідних трансформацій в енергетичній сфері, а також запровадження нових підходів та інструментів у публічне управління галуззю в цілому для забезпечення стабільного та надійного її функціонування.

Саме цьому присвячене дисертаційне дослідження Д.О. Боброннікова, яке виконане відповідно до основних положень Енергетичної стратегії України на період до 2050 року та визначених Урядом пріоритетів діяльності, спрямованої на перемогу, енергетичну та екологічну безпеку, впровадження реформ, забезпечення макроекономічної стійкості, євроінтеграцію, а також відновлення економіки і країни в цілому.

Дисертація Д.О. Боброннікова відповідає потребам розвитку науки й практики публічного управління та адміністрування як в умовах мирного часу, так і під час війни та подальшого повоєнного відновлення країни. погоджуємося з висновком автора, що актуальність дисертаційної роботи зумовлена наявністю проблеми, яка характеризується протиріччям між нагальною потребою у запровадженні сучасних наукових підходів,

інструментів та моделей, які застосовуються в ЄС та у світі в цілому, до публічного управління в енергетичному секторі України задля забезпечення стійкості та надійності регіональних енергетичних систем, та недостатністю теоретико-концептуального і методико-технологічного забезпечення цих процесів. Вирішення цієї проблеми дозволить підвищити ефективність та результативність публічноуправлінської діяльності на територіях та буде сприяти ефективному виробництву та належному постачанню послуг з енергозабезпечення територіальних громад на рівні кращих європейських стандартів, вимог та правил.

Актуальність теми дисертації підтверджується також тим, що дослідження виконане у межах таких тем НДР: «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (2022-2024 рр.); «Цифрова трансформація публічного управління» (2022-2024 рр.), «Інноваційні інструменти публічного управління процесами забезпечення національної стійкості на рівні територій і громад в умовах додання гібридних загроз» 2025 р.), що виконувалися на кафедрі державного управління та місцевого самоврядування Університету. Матеріали досліджень представлені відповідними підрозділами у заключних звітах з НДР та увійшли до наукових публікацій, що готувалися за результатами виконання наукових тем, що підтверджується відповідною довідкою про впровадження результатів дослідження.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Для розв'язання окресленого в дисертації наукового завдання автором роботи достатньо коректно сформульовано мету, об'єкт і предмет дослідження (с. 34-35), а також послідовно і успішно вирішено низку завдань за відповідною структурно-логічною схемою, що сприяло досягненню поставленої мети.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх вірогідність забезпечується також використанням широкої джерельної бази за темою дисертації: список використаної літератури налічує 203 найменування, з них 40 – іноземною мовою. Серед використаних джерел значну частку займають нормативно-правові документи, які автор детально аналізує та робить власні висновки.

Логіка представлення матеріалу корелюється з предметом дослідження та обраними методами дослідження. Це дозволило здобувачу сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які лягли в основу його наукових розвідок. Матеріал викладений системно та зрозуміло, простежується вміння виділити та аргументувати суттєві моменти. Усі зроблені автором висновки випливають з викладеного матеріалу, є логічними та чітко сформульованими, що свідчить про те, що отримані здобувачем Д.О. Бобронніковим наукові результати є всебічно обґрунтованими та достовірними, а також такими, що мають елементи наукової новизни.

Так, зокрема, автором дисертації: *уперше* обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів та інструментів, системне використання яких

методологічно забезпечує результативність публічноуправлінської діяльності в енергетичній сфері на регіональному рівні, зокрема на основі побудованої автором цільової функції успішності цієї діяльності й розроблених ним векторної моделі регіонального енергетичного простору, інструментальної моделі забезпечення енергетичної стійкості регіону та інтегрованої моделі формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження;

удосконалено підхід до стратегування в енергетичній сфері, у межах якого запропоновано використовувати інструменти динамічного середньострокового стратегічного планування (на відміну від існуючого довгострокового), що обумовлює необхідність розроблення Державної енергетичної політики України як окремого довгострокового нормативного документу та надасть можливість досягти визначених нею цілей і пріоритетів шляхом послідовного виконання декількох середньострокових енергетичних стратегій, хід реалізації яких значно просте контролювати, що буде сприяти успішності стратегічного управління галуззю в цілому;

дістало подальшого розвитку методико-технологічне забезпечення процесів комплексного використання дієвих і продуктивних для трансформації енергетичного сектору регіону підходів та інструментів, які доцільно застосовувати під час формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження.

Наведене вище дозволяє зробити висновок, що здобувач продемонстрував високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності та успішно розв'язав визначені наукові завдання.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 282 сторінки, з них 247 сторінок основного тексту, представлено 3 таблиці, 7 рисунків, 3 додатки (зокрема, довідка про участь в НДР та 4 довідки про впровадження результатів дослідження автора).

Структура роботи є обґрунтованою та логічною, текст роботи супроводжується таблицями та рисунками. Детальне вивчення матеріалів дисертації дає підстави стверджувати про глибоке розуміння проблематики та завдань, поставлених для вирішення, а підхід до викладу отриманих результатів дослідження відзначається системністю та ґрунтовністю опрацювання матеріалу за темою дослідження.

У розділі 1 – Енергоефективність та енергозбереження як пріоритетний напрям сучасної енергетичної політики України та об'єкт стратегування – показано, що трансформація енергетичного сектору України почалася ще задовго до війни. Неодноразово проголошувалися відповідні реформи, розроблялися довгострокові енергетичні стратегії, втім реальних результатів і досі повною мірою не отримано.

Разом із тим, сьогодні гострота й масштаб проблематики збільшилися у рази – до проблем, що існували в енергетичній сфері до початку

повномасштабного вторгнення, додалися нові проблеми, пов'язані із наслідками бойових дій, ракетних та дронівих атак. Тому вітчизняна енергетика терміново потребує реалізації потужного комплексу заходів, спрямованих на забезпечення стійкості та надійності функціонування, підвищення енергоефективності та енергозбереження в регіонах та їх територіальних громадах. Проаналізовано основні положення ключових програмних документів у цій сфері, а саме довгострокові енергетичні стратегії, які розроблялися на різні періоди (остання – до 2050 р.) та відігравали роль державної енергетичної політики. Зроблено висновок, що багато в чому ці документи перетинаються, а окремі напрями, не змінюючись, переходять з попередньої стратегії в наступну, так і не досягнувши запланованої мети.

Для розмежування понять «енергетична політика» та «енергетична стратегія» та встановлення відповідних акцентів щодо застосування цих термінів досліджено їх сутність та співвідношення крізь призму основних положень класичної теорії управління. Доведено, що оскільки політика має окреслювати ключові напрями руху та точки прориву відповідно до визначеної мети, то вона за своєю суттю має бути документом вищого за ієрархією рівня, ніж стратегія, яку логічніше вважати інструментом реалізації політики. Тому автором запропоновано розробити окремий довгостроковий документ – Державну енергетичну політику, яка буде впроваджуватися шляхом реалізації декількох середньострокових стратегій, результати виконання яких легше контролювати.

Досліджено економічний ефект та конкурентні переваги забезпечення енергоефективності та енергозбереження на регіональному рівні. Для формування основоположних засад, якими мають керуватися вітчизняні органи публічного управління під час стратегування у сфері енергоефективності та енергозбереження, а також прийняття відповідних управлінських рішень для досягнення поставлених стратегічних цілей, систематизовано та доповнено принципи стратегування у сфері енергоефективності та енергозбереження регіону.

У розділі 2 – Підходи та інструменти формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження: досвід та кращі практики – досліджено європейський досвід публічного управління у сфері енергоефективності та енергозбереження, вивчено відповідні нормативно-правові документи та директиви ЄС. Показано, що для сучасної України вивчення досвіду європейських країн (зокрема, Німеччини, Польщі, Бельгії, Великої Британії, Швеції та інших), які вже досягли значних успіхів у сфері енергоефективності та енергозбереження, є важливим, насамперед, в аспекті публічноуправлінської складової цієї діяльності, оскільки адаптація європейського досвіду до сучасних умов та імплементація його у вітчизняну практику публічного управління буде сприяти забезпеченню результативності цієї діяльності та успішності реалізації заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження у межах відповідних стратегій, програм та проєктів, спрямованих на раціональне споживання і заощадження енергії.

Зроблено висновок, що реалізація державної енергетичної політики європейських країн здійснюється переважно шляхом децентралізації енергетичної системи, що сприяє поліпшенню екологічної ситуації, а також є безпосереднім ефектом від впровадження енергоефективних та енергозберігаючих заходів. Важливу роль у цьому процесі відіграє створення енергетичних кластерів, енергетичних кооперативів, хабів, інших енергетичних спільнот та об'єднань. Надано авторські дефініції цим поняттям.

Обґрунтовано необхідність інтенсифікації діяльності з розвитку децентралізованої енергетики, а саме – розподіленої генерації. Визначено її переваги для бізнесу та територіальних громад регіону, зокрема, в умовах воєнного періоду.

Здійснено аналіз стейкхолдерів енергетичного сектору регіону. Проаналізовано їх функції та ключові ролі. За результатами аналізу запропоновано відповідну функціональну матрицю взаємовпливів між стейкхолдерами, яку побудовано на суб'єкт-об'єктній основі з вказанням напрямку та сили впливу кожного стейкхолдера на вирішення проблем у сфері енергоефективності та енергозбереження. Для визначення сили впливу кожного зі стейкхолдерів на енергетичний сектор регіону запропоновано використовувати метод експертних оцінок.

Досліджено підходи й інструменти публічного управління у сфері енергоефективності та енергозбереження, які є достатньо відомими у світі, і лише частково застосовуються у вітчизняній енергетичній галузі. Доведено доцільність їх поширення на регіональний рівень з метою підвищення рівня енергоефективності та енергозбереження в регіонах. Обґрунтовано провідну роль програмно-цільового, антикризового, менеджмент-орієнтованого, корпоративного та іншого інструментарію в управлінні енергетичною сферою регіону.

У розділі 3 – Методико-технологічне забезпечення формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження – автором запропоновано методико-технологічне забезпечення, яке базується на використанні методів моделювання та побудови цільової функції успішності публічноуправлінської діяльності в енергетичній сфері на регіональному рівні. У результаті обґрунтування доцільності застосування цих методів автором дисертації було розроблено векторну модель регіонального енергетичного простору та інструментальну модель забезпечення енергетичної стійкості регіону, на основі чого побудовано інтегровану модель формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження, використання якої в практиці публічноуправлінської діяльності буде сприяти реалізації визначених останньою Енергетичною стратегією України пріоритетів, спрямованих на досягнення енергетичної незалежності, стійкості та перехід до кліматично нейтральної економіки відповідно до вимог ЄС.

Основні наукові результати, які отримано здобувачем дисертаційного дослідження, опубліковано в 11 наукових працях, із них: 4 статті у наукових фахових виданнях України з державного управління (публічного управління та

адміністрування), 7 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Вважаємо, що результати дисертаційного дослідження мають для освітньо-наукової галузі «Публічне управління та адміністрування» важливе наукове та практичне значення:

– наукове значення роботи полягає у розробленні комплексу наукових положень, підходів, інструментів і моделей формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження, а також їх методико-технологічного забезпечення;

– практичне значення роботи полягає в тому, що основні теоретико-концептуальні та практико-орієнтовані положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані вітчизняними органами публічного управління регіонального рівня, зокрема, у повоєнний період, задля удосконалення публічноуправлінської діяльності щодо підвищення рівня енергоефективності та енергозбереження в регіонах на основі запропонованих автором дисертації підходів, інструментів, моделей та кращих зарубіжних та вітчизняних практик.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції, які отримано за результатами дисертаційного дослідження, були враховані і використані у діяльності:

– Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження від 14.11.2025 №4662/0/112-25);

– Дніпровської міської ради (довідка про впровадження від 18.11.2025 № 3/2-173);

– Губининської селищної ради Самарівського району Дніпропетровської області (довідка про впровадження від 30.10.2025 №2530);

– Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (довідка про впровадження від 27.10.2025 № 12-22/138).

Зміст довідок про впровадження вказує на практичну цінність отриманих результатів дослідження для органів публічного управління регіонального та місцевого рівня, зокрема, для територіальних громад Дніпропетровського регіону.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ретельного вивчення матеріалів дисертації, наукових публікацій здобувача, а також звіту щодо перевіряння тексту дисертаційної роботи за допомогою онлайн сервісу перевірки на плагіат StrikePlagiarism.com, використаного відповідно до пп. 4.2.5 Положення про систему запобігання та виявлення плагіату Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», затвердженого Вченою радою університету 13.06.2018, протокол № 8 (зі змінами та доповненнями, затвердженими Вченою радою університету 26.03.2019), порушень академічної доброчесності не встановлено. Коефіцієнт

подібності, який визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах, дорівнює 8,89 %.

У разі використання ідей, підходів, висновків, наукових результатів і фрагментів текстів інших дослідників наведено чіткі посилання на відповідні джерела.

б. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

У цілому дисертація справляє цілком позитивне враження, водночас, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. У п. 1.1 роботи автор аналізує зміст енергетичних стратегій, які розроблялися на різні періоди – до 2030 року, 2035 року, 2050 року, і зазначає, що підхід, коли попередня стратегія ще не реалізована повною мірою, а наступна вже готується до затвердження, є нераціональним і несистемним (с. 59). Хотілося б побачити більш детальне обґрунтування цього твердження.

2. У п. 2.3 роботи зазначається, що запровадження сучасних корпоративних підходів у діяльність щодо забезпечення енергоефективності та енергозбереження, зокрема, шляхом створення енергетичних кластерів, спільнот, енергетичних кооперативів, реалізації громадських ініціатив тощо задля формування енергоефективних громад і включення їх у регіональний енергетичний простір, вимагає підвищення рівня компетентностей як в управлінців, так і у самих мешканців громад (с. 183). Незрозуміло, в який спосіб буде відбуватися таке підвищення компетентностей саме в громадах.

3. У п. 3.1 автор розглядає енергетичну стійкість регіону як інтегральну складову формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження, а також надає власну дефініцію цього поняття (с. 197). На наш погляд, потребує додаткового пояснення термін «інтегральна складова», який застосовується в контексті характеристики енергетичної стійкості.

4. Аналізуючи склад стейкхолдерів розвитку енергетичної сфери регіону автор розглядає в якості суб'єктів управління і центральний орган законодавчої влади (п. 3.3, с. 224). На наш погляд, це не є доцільним, адже місія Верховної ради України полягає у прийнятті законів, формуванні уряду, утвердженні бюджету, здійсненні парламентського контролю за дотриманням Конституції України та прав громадян, і не стосується безпосередньо управління розвитком окремих сфер діяльності на рівні регіону.

5. У роботі бажано було б приділити більшу увагу питанням фахової підготовки кадрів та підвищення кваліфікації працівників відповідних служб і відділів органів влади в умовах трансформацій в енергетичній сфері, зокрема, у повоєнний період.

Разом з тим, висловлені дискусійні моменти не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Д.О. Боброннікова, а відтворюють творчий характер роботи та характеризують високу актуальність та значну складність досліджуваної проблематики.

*7. Загальний висновок про відповідність роботи
встановленим вимогам*

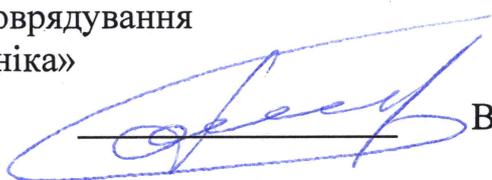
Дисертаційна робота Боброннікова Дмитра Олександровича на тему: «Формування регіональної системи енергоефективності та енергозбереження: публічноуправлінський аспект», є цілісним самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує актуальне науково-прикладне завдання, має теоретичну і прикладну цінність у галузі публічного управління та адміністрування. За результатами вивчення тексту роботи і публікацій її автора можна констатувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Д.О. Боброннікова відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня 2019 р.)», а її автор – Бобронніков Дмитро Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»

д.держ.упр., професор

Віталій БАШТАННИК